

Libertat intel·lectual

Fa poques setmanes moria, com saben els nostres lectors, Alfred Vallette. Ara, el *Mercure de France*, fundat per ell, i que durant prop de cinquanta anys dirigí i administrà, li ha dedicat un número d'homenatge.

D'un dels treballs continguts en aquest número, el de John Charpentier, encarregat de la crítica de novel·les de la revista, extraiem aquestes declaracions que Vallette li havia fet:

«Cal que un director deixi tota llibertat als seus redactors, tota llibertat intel·lectual, ben entès. Només ha de jutjar-los pel talent... Els meus lectors no sempre han comprès això molt bé. A alguns d'ells els ha passat de reprotxar-me de publicar, d'un número a l'altre, articles d'opinions contràries sobre un mateix assumpte. Jo els hauria volgut donar de costat... Informar el públic, ajudar la seva educació desviant el seu sentit crític, quin objecte més alt ambicionar?»

«Paul Souday se'm va queixar, una nit, en un àpat en què estàvem de costat, d'haver estat posat en ridícul pel *Sottisier*. Em va demanar el nom del titular d'aquesta rúbrica. —No hi ha ningú afectat particularment a aquesta — vaig respondre-li—. Abonats i lectors participen en la seva constitució. Ha passat que s'hi citessin frases manllevades als articles dels meus col·laboradors mateixos —.»

Citem aquesta opinió perquè, amb algunes diferències imposades pel divers estat de maduresa de França i de Catalunya, podríem establir un paral·lel entre la conducta seguida al *Mercure de France* i a MIRADOR.

En les nostres pàgines, també, tret d'alguna excepció de caràcter més aviat polític, els redactors i col·laboradors frueixen d'amplia llibertat intel·lectual, i per això s'ha donat sovint el cas — i es donarà, volem creure-ho, moltes vegades més — d'haver aparegut articles defensats punts de vista contraposats, sobretot en matèries «opinables», com són la majoria de les que es tracten en aquestes pàgines.

Podria acusar-se'ns de confusionisme, si no comptéssim que la llibertat, en totes les democràcies, té les seves limitacions, baldament només siguin d'ordre formal, i si no comptéssim també amb la ductilitat i intel·ligència dels nostres lectors, prou capaços d'apreciar el que són opinions dels redactors i col·laboradors — d'un cert fons comú que els fa possible conviure en les mateixes pàgines — i el que pot ésser criteri de MIRADOR, que té ben poca cosa de dogmàtic. Si se'ns vol dir que som una «capella», ens ho deixem dir, a condició que se'ns reconegui que és una capella on poden coexistir moltes creences. No diem que hi càpiga tothom, perquè «tothom» és enemic de la intel·ligència i del bon gust.

I dels records de Paul Fort continguts en l'esmentat número del *Mercure*, traduïm la següent conversa:

«—Com Tal, Tal i Tal Altre han obtingut aquesta gran situació en la literatura? — preguntava un jove arribista a Vallette.

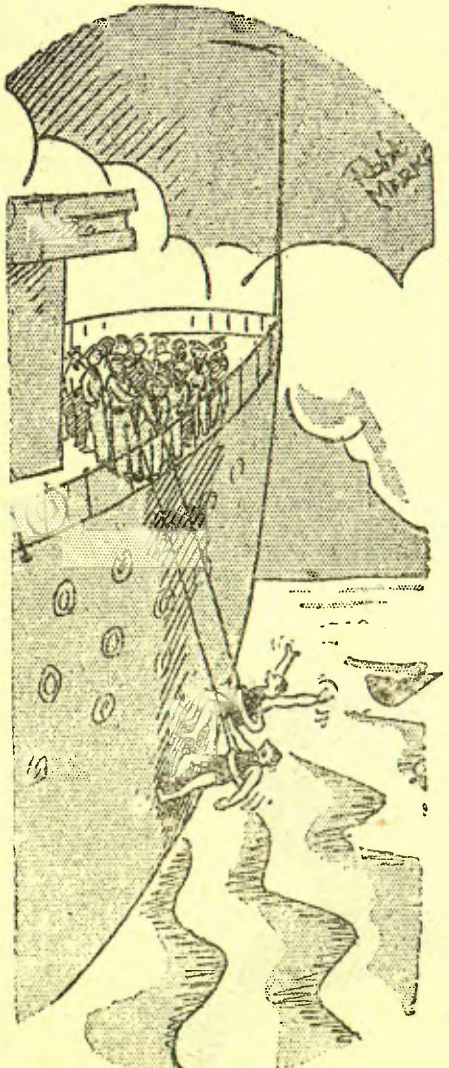
—Treballant molt.

—Jo em voldria fer un nom de pressa.

—Paciència! La majoria dels escriptors que em rodegen han tardat vint anys i més i tot a «fer-se un nom»... com vós dieu. Però no fou aquesta llur preocupació dominant. Es per això, d'altra banda, per què van fer-se'n un...»

—M'han dit que buscaves un caixer?
—Dos: el que tenia i un de nou!
(Ric et Rac, París)

—Deixeu-nos estar! Estàvem fent la travessia del Canal!
(Everybody's Weekly, Londres)

24.378 "coolies" de "rickshaw"

ARRI, ARRI, CAVALLET...

«He sortit de casa, m'he llevat, una hora massa tard. El carrer de Txao-Pao-Sau és quasi desert. Les tavernes i els cabarets ja són tancats. Una hora abans, a les quatre, això bullia, la circulació era intensa, els meus companys, els meus competidors, que no estaven tan cansats com jo, hauran pescat, segurament, els darrers clients, aquelles notes plenes d'alcohol que són els mariners americans, o alguna *poluski gel* (1) del Merlot Blanc. Però jo estava cansat, rebentat, les cames no em podien aguantar més, la post del pit se m'esqueixava...»

«A veure, avui, si pescaré més clients que ahir. Per anar bé hauria de fer, almenys, tres pessetes rodones. Dues pel propietari del vehicle i una per mi. Amb trenta pessetes cada mes, els de casa ja tindriem resolt el problema de l'arròs.

«Al Plaza Hotel tothom dorm. Aquest *sichh* de la porta és un pinta: quan un client demana un *pousse-pousse*, crida i tria els companys que li donen deu cèntims. Jo no puc fer-ho, el meu jornal és molt petit...»

«La *lue du Consulat* (rue du Consulat) també és deserta... Els comerciants encara han d'obrir les botigues. Tot això és dels francesos. Allà veig un soldat amb el fusell a la mà. És un annamita, es coneix pel barret en forma d'ombrella. Els criats dels *taijans* francesos, quins tipus més repugnants! He d'afuixar el pas i passar pel seu costat ben a poc a poc, perquè no es pensi pas que vull escapar-me i ell tingui temps de veure la placa enganxada al carret. Pago contribució, jo, com els automòbils i puc córrer lliurement, en totes les direccions, per la Concessió Francesa! Ja el tenim ací, l'imbècil, i hem de somriure amb amabilitat...»

«No veig una ànima, a tot el llarg del carrer. Puc passar pel mig, sóc l'amo. No tinc competidors, i aquest carret és lleuger, amb les rodes engomades, el coixí blanc, tou, net, els braços lluent, les molles noves... és el vehicle més lleuger de tot Xina! No fa gens de calor, amb aquest ventet del Sud que m'infla la camisa i m'acaricia el dors i el pit.

«Trencarem cap a l'Avinguda Joffre. Potser hi trobaré algun rus dels grossos que

s'ha retardat al Club Militar; aquests són bons clients, no lloguen mai automòbils, però fan trotar de pressa! *Txop, txop!*

«Bo! Ja en veig un altre. És més jove que jo, però no sap trotar com jo, es veu de lluny, posa tota la planta dels peus a terra, no té ritme, ni joc de peu, pobre xicot! És un cavallet sense experiència, sense entrenament. Ara ens creuarem; avi-

Ramon Pei en rickxa

varé el pas, i veurà com el meu trot té ritme, agilitat, empena. Veus, infeliç, com es fa això? Aprèn, home, d'aquest company teu, d'aquest competidor teu! El meu trot és impecable, lleuger, imprimeix al carret una marxa sense batzegades, regular, mantinc els braços invariablement a la mateixa alçada, arran de les espatlles, així el viatger

pot pendre una posició còmoda en el seient... Si la gent ho sabés... Però som 24,378. La competència és grossa. Després hi ha els automòbils, els maleïts automòbils, els tramvies, els autòmibus.

«Té! Ja sóc al Hai-Alai, on juguen aquells bascos fornits amb una cistella a la mà i una pilota forta com un roc. El vespre hi hauré de treure el cap, cap allà les vuit, a veure si carrego algun xinès d'aquells que no se'n mouen mai i aposten per Teodoro (Teodoro) i Ulquidi (Ulquidi). Si tingués la sort de carregar un jugador de Hai-Alai... *Txao! Txao!* Són esplèndids aquests xicots!»

«M'arribaré fins a Sicawei. Pel camí potser trobaré algú que va a missa a la catedral dels jesuïtes... Encara no fa xafigor i aquest carret és lleuger, silenciós, amb les rodes engomades, els braços lluent, el seient tou, net.

«Arri, arri, cavallet!
«Ací no faré res. Hi arriba el tramvia. Aniré tot xino-xano a la Concessió Estrangera, porto enganxada la placa del Consell Municipal, i em deixaré veure en alguns carrers de Xapei, també porto la placa del meu país; el meu carret pot anar pertot arreu!»

«Xapei! Xapei! Sóc a casa meua. Això és el cel! Aquests carrers són estrets i mal empedrats; el sol no és llis i tou com el del carrer de Nanquin, allà baix, a la Concessió Estrangera, però ací els automòbils no m'empipen, i la gent és franca, simpàtica, senzilla, oberta. Mira: els botiguers ja han obert. Lao-Tè, el cara picada, ja ha tret els ocells. Ocells! Si tingués temps m'aturaria a contemplar aquests ocells una bona estona. Lao-Tè és un home feliç al costat dels seus ocells! M'agradaria de criar aquests cossets fins i delicats, péixer-los, acariciar-los, besar-los el bec, sentir-me'ls, pessigollejant, entre la camisa i el pit, mirar-los, veure'ls; amb aquest batec d'ales i aquests saltirons, dintre la gàbia...»

«Arri, arri, cavallet!

«Atenció! Sempre per l'esquerra del carrer. La circulació és intensa i els *sichhs* em miren, m'espïen i em volen atrapar i pendre'm la placa de la Concessió Internacional; si ho aconseguissin, el meu camp de trot restaria limitat a la Concessió Francesa i a Xapei. He sentit dir que els anglesos apallissen els germans dels *sichhs* a l'Índia, i els *sichhs* ens apallissen a nosaltres, a Xina, pagats pels anglesos. Atenció! Sempre per l'esquerra del carrer.

«Aquests autos; aquestes màquines sorolloses, escandaloses, que passen rabents a frec de les rodes del meu carret... A-hà! O-hà! *Hui-là!* He de cridar fort: la meua veu és ofegada pel soroll del klaxon dels automòbils. Els meus camarades sí que m'entenen: *Lei-là!*, *hui-là!*, Jo vinc!, pas!

aparta't! Els autos em volen pendre el carrer, sorollosos, brunzents, amb les seves quatre rodes. Ens volen treure del mig del carrer, arreconar-nos als costats, ajudats pels *sichhs*. Fracassaràn: som 24,378.

«El rellotge de la Duana marca les deu. Fa cinc hores que corro i no he carregat ningú. Els molls són plens. Si trobés un estranger acabat d'arribar... Aquests preferixen el *lickxa* (*rickshaw*) a l'automòbil. Es veu que no han estat mai a Xina, els costa de pujar al carret i d'asseure's bé; paguen com cal, són generosos, donen vuitanta o noranta cèntims. Els estrangers que fa anys que viuen a Xanghai, en canvi, donen vint cèntims pel trajecte més llarg, de Nantao a Xapei; de Sicawei al Bund, ens donen vint cèntims i alguna puntada de peu a les anques...»

«*Lickxa!* *Lickxa!*

«A Xapei?

«Pesa molt aquesta caixa?

«Porteu-la damunt dels genolls.

«Es lluny. Cinquanta sapeques...»

«Vint! No, no.

«Quaranta.

«Trenta. Deixem-ho a trenta, no és car...»

«Vint. (Els meus 24,377 competidors m'espïen i em pendrien el client.) Vint? *Txao!*

txao!

«Es lluny, Xapei, i aquesta caixa pesa molt, tant com aquest xinès gros. Trencaré pel carrer de Nanquin. Vint sapeques... i aquesta caixa! La gent de la meua raça regateja, regateja, però m'estimo més carregar aquest home i aquesta caixa, a un preu fixat per endavant, que no pas un d'aquells estrangers que et fan trotar amunt i avall i al final et tiren deu cèntims i si protestes criden un *sichh* o un annamita, que et fan marxar a cops de porra.

«*Lei-là, hui-là!* Pas, aparta't!, que porto un xinès gros i una caixa a Xapei. *Txop, txop!*... De pressa! Pas, aparta't! que aquest home i aquesta caixa porten pressa.

«No sé pas d'on trec tanta suor, en tinc la roba ben xopa. El sol estava aquest beum del carrer i tinc els peus escaldats. Si tingués temps m'aturaria a reposar o m'arribaria fins a casa a mullar-me la cara i el pit amb una tovallola ben calenta. Quan vegi un dipòsit públic de te, si no hi ha gaire gent, hi ficaré tota la cara, així em refrescaré una mica.

«No fa un alè d'aire. Aquest carrer que separa Nantao de la Concessió Francesa és una fornal.

«*Lickxa!* *Lickxa!*

«On anirà aquest estranger? Ha dit *go*, que vol dir, ara, marxa. Quan cridi *stop* m'he de parar de seguida. Atenció, atenció! A cada cruïlla m'he de girar per veure si m'assenyala el carrer de la dreta o el de l'esquerra. Si no fa cap gest vol dir que he de seguir en línia recta, avant, de dret avant, com els diables del meu país. On anirà aquest home? Encara no sento *stop*... Avant! Avant! Arri, arri, cavallet, que encara no diu *stop*. Ja hem travessat el Su-xú i seguim Bubbling Well enllà i encara no sento *stop*... Anirà a Xapei, aquest estranger? Avui portaré tothom a Xapei, vaja! *Stop*... No, no ha dit *stop*. Atenció! Atenció! Aquest soroll d'autos no em deixarà sentir si l'estranger diu *stop*. Si ho diu i no ho sento em donarà un cop de peu a les anques o un cop de bastó a l'espatlla. *Stop? Stop? Stop!* Ara... Deu cèntims? Deu cèntims? Deu cèntims! M'ha donat deu cèntims, aquest gos estranger, per un trajecte de tres quarts d'hora, a bon trot! Crido perquè tothom se n'assabenti.

«*Ai-là!* Brrrr... Ja hi sóc... No he pogut frenar a temps. Ja tenim ací el *sichh* barbut...»

«Perdoneu-me. He vist tard el senyal de parar. Perdoneu-me, senyor. No em prengueu la placa... Pel Budà de Pulú, no arrenqueu la placa del meu vehicle! Oblideu el reglament, senyor, aquesta vegada. Us juro que no he pogut frenar a temps... Jo sempre he obeït immediatament les vostres ordres, sempre... Si voleu, preneu el coixí i us donaré trenta cèntims si me'l torneu. Trenta cèntims, *Kumscha* (2), senyor *sichh Kumscha, savy?* (3).

«Els ulls em fan pampallugues amb aquests llums vermells, blaus, grocs, del carrer de Su-xú. És l'hora més perillosa. Autobusos, automòbils, tramvies, 24,378 *lickxes*... un no sap per on passar. *Lei-là, hui-là!*

«Atenció! Ull viu! Pas, aparta't! *Lei-là, hui-là!* Quina olor més bona surt d'aquests restaurants... Olor d'arròs i greix de porc... *Lei-là, hui-là!*

«*Lickxa!* *Lickxa!* *Lickxa!*
«Això pesa, pesa. Els ulls se m'apaguen... aquesta vermillor! *Stop?* Ha dit *stop?*

«Reposaré aquí.

«Les aigües brutes de l'Uang-pú són plenes de vaixelles de guerra, de cargos, de sampan. Els mariners omplen les barcases. Com troten, els meus camarades, Bund amunt i avall! *Hui-là, hang-là!* Aquests descarregadors del moll ja pleguen, se'n van a sopar. Jo hauria d'esperar, almenys, la sortida dels cinemes, quan el rellotge de la Duana marqui la una. *Lickxa!* *Lickxa!* Ca! Aquesta dona és una *poluski gel*, també va molt amunt i avall, a peu, sense pneumàtics. No puc,estic rebentat. El meu germà va durar sis anys, els aguantaré jo, pobre de mi, amb aquests pulmons que se m'esqueixen, amb aquest cor que em pica al coll, amb aquestes cames que em fan figa?»

«No has pensat mai, tu, *poluski gel*, que passages pel moll, amunt i avall, el teu carret de penes, sense pneumàtics, que potser seria millor que ens tiréssim de cap a l'Uang-pú, nosaltres i el nostre *lickxa?*»

Savy? Si no, pregunteu-ho a qualsevol dels 24,378 *coolies* que tiren els *rickshaw* o *pousse-pousse* de Xanghai.

RAMON PEI

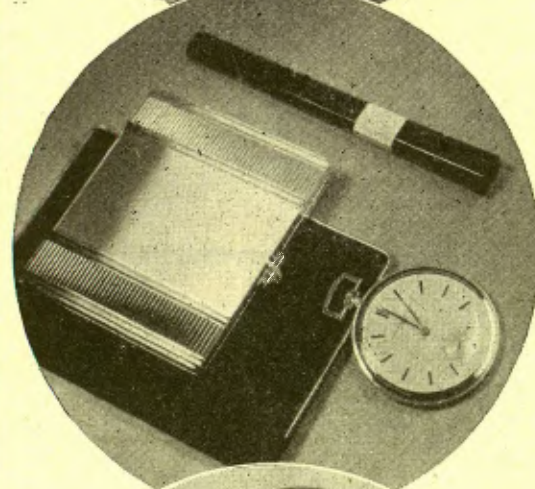
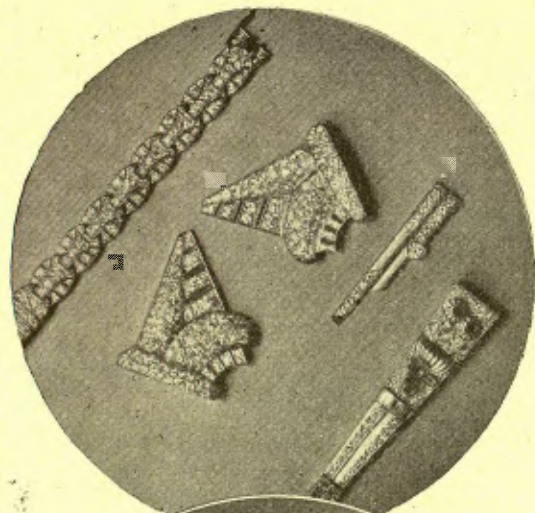
Alegria de les festes...

PREOCUPACIO PELS REGALS

L'alegria de les festes que s'atansen comporta una preocupació pels regals.

Les creacions J. ROCA - joieria, rellotgeria, argenteria - són la resposta definitiva que heu d'oposar a la vostra indecisió i als vostres dubtes.

Les creacions J. ROCA - perfectes i amb la marca inesborrable de la distinció - representen una gran gamma de preus i una varietat d'objectes dins una mateixa qualitat insuperable i única.

J. ROCA JOIER • Passeig de Gràcia, 18

(1) *Poruski girl*: dones russes emigrades, taxi-girls, serventes, etc.

(2) En anglès: *pidgin*, propina.

(3) D'origen portuguès: compreneu?, sabeu?, enteneu?